

Kamp och kriser

Finlandssvensk teckenspråksgemenskap och dövundervisning,
1890–1990-tal

Hanna Lindberg, Åbo Akademi

Nedslag i finlandssvenska dövas historia

- 1890-talet: Ingrid Lönnbergs försvar av teckenspråkig undervisning.
- 1930-talet: finska elever i Borgå dövskola?
- 1980/90-talet: arbete för teckenspråkets ställning i Borgå dövskola och finlandssvenska dövas skolgång i sitt hemland.
- Den finlandssvenska teckenspråksgemenskapens historiska utveckling i skärningspunkten mellan den allmänna utvecklingen inom dövundervisningen och svenska språkets ställning i Finland.

Ingrid Lönnbergs försvar av teckenspråket 1890-1900-tal

- Född i Uskela 1874, uppvuxen i Borgå och död på Åvik 1951.
- Borgå dövstumförenings första sekreterare.
- ”Ett godt åtbördsspråk kan, hvad den döfstummes förståndsutveckling beträffar, förliknas vid en hörnsten, på hvilken hela huset hvilar.” (*Tidskrift för döfstumma* 17/1898)

Bild: *Tidskrift för döfstumma* 10 /1944

Tillkännagifvande.

Emedan undertecknad i höst ämnar inrätta en skola i Borgå för öfveråriga döfstumma, så ber jag vänligen alla som läsa detta, hvar och en på sin ort taga reda på, om det finnes någon, som vill komma till skolan och sedan skrifva till mig därom samt underrätta mig om, på hvilket språk enhvar önskar blifva undervisad.

Ingrid Lönnberg.

Adr.: Borgå.

1936: Intagning av finska elever i "Dövstumskolan i Borgå"?

- Minskning av den svenskspråkiga befolkningen i Finland, påverkade även antalet svenskspråkiga döva elever.
- Förslag i Skolstyrelsen: en finsk avdelning vid skolan i Borgå.
- Starka reaktioner i finlandssvenska dagstidningar, färgade av 1930-talets språkstrider.

Borgåbladet 3.3.1936

Anton Hellöre, *Tidskrift för dövstumma* nr. 5, 1936

”Till Skolstyrelsen,

Undertecknade, f.d. elever från landets olika dövstumskolor, anhålla vördsamt att få till Skolstyrelsen frambära våra bekymmer i anledning av förslaget, att Borgå dövstumskola skulle bli tvåspråkig.

[---] Dövstumvärlden har hittills gått fri från språkstrider och när olyckskamraterna efter slutad skolgång träffats i livet, har alltid de gemensamma intressena varit deras starka föreningsband. Vi tro därför, att införandet av en ny skoltyp, nämligen den tvåspråkiga, vore till en stor olycka för dövstumvärlden.”

Känslorna kring dövskolan svallar

Teckenspråkets ställning dövskolan i Borgå 1980/1990-talet

□ Vi hoppas att vi snart kan få arbetsro, säger eleverna Belinda Småroos till vänster och Monika Saarikoski.

- Vad är teckenspråkets ställning vid dövskolan i Borgå?
- Olika perspektiv: nuvarande och tidigare elever, föräldrar, lärare, rektor.
- Minskat antal elever, förflyttning till dövskolor i Sverige och integrering i skolor för hörande.

-
- Sista avslutningen 5.6.1993 för eleverna Markus Saarikoski, Jessica Gleisner och Per Småroos. Bild: *Dövas Tidskrift* 8/1993

Nedslag i finlandssvenska dövas historia

- 1890-talet: Ingrid Lönnbergs försvar av teckenspråkig undervisning.
- 1930-talet: finska elever i Borgå dövskola?
- 1980/90-talet: arbete för teckenspråkets ställning i Borgå dövskola och finlandssvenska dövas skolgång i sitt hemland.
- Den finlandssvenska teckenspråksgemenskapens historiska utveckling i skärningspunkten mellan den allmänna utvecklingen inom dövundervisningen och svenska språkets ställning i Finland.

Litteratur

- Lindberg, Hanna, 'Att värna om en minoritet inom en minoritet. Finlandssvenska dövas gränsposition och arbete för rättigheter i 1980-talets Finland', *Historiska och litteraturhistoriska studier* 95 (2020), 191–217.
- Lindberg, Hanna, 'National Belonging Through Signed and Spoken Languages. The Case of Finland-Swedish Deaf People in the Late Nineteenth and Early Twentieth Centuries', *Lived Nation as the History of Experiences and Emotions in Finland, 1800–2000*, eds. Ville Kivimäki, Sami Suodenjoki & Tanja Vahtikari (Cham: Palgrave Macmillan 2021), 217–239.
- Lindberg, Hanna, 'Kohti sivistystä - suomenruotsalaisten kuurojen maastamuutto Ruotsiin 1900-luvun loppupuolella', *Vähemmistöt muuttajina. Näkökulmia suomalaisen muuttoliikehistorian moninaisuuteen*, toim. Miika Tervonen & Johanna Leinonen (Turku: Siirtolaisuusinstituutti 2021), 203–224.
- Lindberg, Hanna, 'Lived Residential Schools in Times of Crisis and Change: Debating the School for the Deaf in Borgå through Experience in the 1930s and 1980s', *Lived Institutions as History of Experience*, eds. Johanna Annola, Hanna Lindberg & Pirjo Markkola (Cham: Palgrave Macmillan 2024), 267–291.
- Lindberg, Hanna, 'Ingrid Lönnberg ja taistelu oralismia vastaan 1900-luvun taitteessa', *Vammaisuuden vaiettu historia*, toim. Jenni Kuuliala, Riikka Miettinen & Amu Urhonen, under utgivning.